

Böyük şair, mütəfəkkir İmadəddin Nəsiminin (1369-1417) əfsanəyə çevrilən şəxsiyyətinin, bənzərsiz yaradıcılığının ölkəmizdə və dünyada təbliğində qüdrətli söz ustasının obrazının canlandırıldığı bədii filmin müstəsna yeri var.

Xalq yazıçısı İsa Hüseynovun (Muğanna) ssenarisində üzrə görkəmli rejissor, Xalq artisti Həsən Seyidbəylinin 1973-cü ildə çəkdiyi tarixi-bioqrafik "Nəsimi" filmi şairin anadan olmasının 600 illiyinə həsr edilmişdi. Bu ekran əsəri həm baş qəhrəman haqqında, həm də şairin yaşadığı dövrün mənzərəsini yaratmaq baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Filmin redaktoru, Əməkdar incəsənət xadimi İntiqam Qasımzadə qeyd edir ki, həm elmi, həm tarixi, həm də etnoqrafik cəhətdən dəqiqliyi saxlamaq üçün filmin müəllifləri çəkilişlərə görkəmli nəsimişünas filoloqları, sənətsünasları dəvət etmişdilər:

- "Nəsimi" filminin çəkilişlərinə hazırlıq iki il əvvəldən başlamışdı. İsa Hüseynov Nəsimi obrazı üzərində gərgin işləyirdi. O dövrdə mən kinostudiyada ssenari-redaksiya heyətinin kollegiya üzvü idim, filmin ssenarisində yaxından iştirak edirdim. H.Seyidbəylinin yaxşı filmləri çox olsa da, bir rejissor kimi onun şah əsəri "Nəsimi"dır. O, bütün istedadını, enerjisini, biliyini məhz bu filmə həsr etdi. Nəsimi kimi şəxsiyyət haqqında filmin ədəbi ssenarinin güclü olmalı idi və bu işdə İ.Hüseynovun əməyi dənilməzdir. İsa müəllim rejissora material qıtlığı yaşatmadı.

O, ssenarini yazmaqla işini bitmiş hesab etmirdi, daim rejissorun yanında idi. Bəzən ən güclü ssenarilər zəif rejissorlar tərəfindən baxımsız edilib. Amma bu filmdə həm ssenari, həm də rejissor işinin möhtəşəmliyi mükəmməl bir ekran əsərinin yaranmasına zəmin oldu.

Filmə tanınmış mətnşünas, aruzun bilicisi Əli Fəhminin məsləhətçi seçilməsini mən təklif etmişdim. Çünki o, universitetdə mənə dərs demişdi və mən onun klassik şeirimizi, aruzu gözəl bildiyinin şahidi idim. Bu gün "Nəsimi" filminin ən təsirli xüsusiyyətlərindən biri də bədii qiraət səhnələridir. Rasim Balayevin ifasında Nəsiminin qəzəllərinin səslənməsi filmə bir möhtəşəmlik verir. Ə.Fəhmi R.Balayevlə saatlarla, günlərlə məşqlər edirdi. Filmin səsləndirilməsi zamanı o, yəna də rejissorun və aktyorun yanında düzəlişlər verirdi. Kinostudiyanın direktoru Adil İsgəndərov filmin çəkilişinə xüsusi nəzarət edirdi. Filmə lazım olan bütün maddi-texniki ləvazimat vaxtında hazır edilirdi. Teymurləng obrazını yaradan Yusif Vəliyevin oyununu Azərbaycan aktyorluq sənətinin yüksək zirvələrindən birini təşkil edir.

Filmin redaktoru çəkiliş prosesində ssenaridə yer alan təriqətçiliklə bağlı nüanslara heç bir qadağa qoyulmadığını bildirir: "Həmin dövrə kimi bizim heç bir filmimizdə, yaxud teatr tamaşamızda Nəsimi, hürufilik idealları qabardılmamışdı. Filmə şəxsən mənim çox sevdiyim səhnələr var. Bu səhnələrdən biri dərvişlərin deyişmə anıdır. Bütün bunlar bizim mədəni irsimizin inciləridir. Filmə, təbii ki, müəyyən işarələr var ki,

sonra bütün filmlərə sınaq çəkilişlərsiz dəvət edilirdim. Nəsimi rolu kino aləmində mənim "vizit kartım" oldu".

Sənətkar bildirir ki, rol üzərində işləyərkən alimlərdən, xüsusilə də Əli Fəhmidən Nəsimini öyrənib: "Biz Nəsiminin şəklini görməmişdik, xatirələr oxumamışdıq. Onun poeziyasından, fəlsəfəsindən çıxış edərək obraz üzərində işlədim. Bu film Azərbaycan kinematografiyasının uğuru idi. İsmayıl Osmanlı, Məmmədza Şeyxzamanov, Yusif Vəliyev kimi böyük aktyorlar ilə çəkiliş meydanında rastlaşanda ayaqlarım əsirdi. Bir aktyor kimi Nəsiminin geniş kütləyə tanındılmasında xidmətim olubsa, xoşbəxtəm".

Qeyd edək ki, Nəsimi obrazı R.Balayevin kinoda ilk böyük işidir. Kino tədqiqatçıları yazırdılar ki, əslində, bu obrazın kəşfi H.Seyidbəyliyə aid idi. O, 600 ildən sonra dahi şairin kino sənətində surətini ortaya çıxarmışdı...

onlar da ümumən şəkli ifasını tapıb. Bir sözlə, bu film böyük şairimizi xalqa bir daha sevdirə bildi.

Azərbaycan kinosunun uğuru

Nəsimi obrazının ifaçısı, Xalq artisti Rasim Balayev film haqqında danışarkən deyir: "Çəkiliş zamanı dərk edirdim ki, bu mənim üçün ölüm-qalım məsələsidir. Nəsimi obrazı ilə yanaşanda öz yolumu müəyyənləşdirəcək, ya da uğursuzluğa düşər olub kinodan birdəfəlik gedəcəkdim. Üzərimdə böyük məsuliyyət hiss edirdim. Həyəcanımı boğa bilmirdim. Zəhmətsevərliyim, istedadım və çəkiliş meydançasında daima yanımda olan insanların köməyi sayəsində belə çətin işin öhdəsindən gəldim. Ondən

Bütün kadrlar tarixi məkanlarda lentə alınıb

Xalq rəssamı Mais Ağabəyov ekran əsərinə quruluşçu rəssam kimi dəvət alanda 32 yaş varmış. Sənətkar bildirir ki, "Nəsimi"yə qədər cəmi iki filmdə işləmişdi: "Kinostudiyaya yenidən gəlmişdim. "Yeddi oğul istəram" və "Həyat bizi sınayır" filmlərində geyim üzrə rəssam kimi çalışmışdım. Tanınmış rəssam Məmməd Hüseynov "Nəsimi" filmində onunla işləməyi təklif edəndə ürəklə qəbul etdim. O deyirdi ki, film böyük və məsuliyyətli filmdir və yetərinə də iş var. Biz məkan seçimi edəndə artıq aktyor heyəti tam hazır idi və məşqlər gedirdi. Nəsimi obrazını hamı Rasim Balayevdə gördü. H.Seyidbəylinin ən seçilən xüsusiyyət-

lərindən biri də o idi ki, filmlərdə gənc nəsil peşəkarlar arasında körpü yarada bilirdi. Quruluşçu operator Rasim İsmayilovla bir çox yerləri gözəl məkanlar seçirdik. Həsən müəllim Kinematografçılar İttifaqının sədri olduğu üçün qərargahımız da, demək olar ki, elə həmin idarə idi. Məkanlar və filmin rəssamlığı ilə bağlı orada muzakirələr aparardıq. Elə məkanlar seçilməli idi ki, Nəsiminin Azərbaycanda yaşadığı mühit əks olunsun. Naxçıvanda Əlinca qalası, Suraxanıda "Atəşgah"da çəkilişlər etdik. Rejissor yığıdığı komandaya inanırdı və bizim seçimlərə müdaxilə etmirdi, sübhə ilə yanaşmırdı. Geyimləri rəssam Elçin Aslanov hazırladı. O, tarixi yaxşı bilirdi və bu film onun kinoda ilk işi idi. Filmə pavilyon dekorlarından demək olar ki, istifadə edilmədi. Bütün kadrlar tarixi abidələrin fonunda lentə alınıb. Bu çox çətinlik törədirdi. Karvansaraları elə interyerdə qururduq ki, zamanın nəbzini göstərə bilsin və tamaşaçı bunu duya, hadisələr olduğu kimi qəbul edə bilsin. Bakıda Şirvanşahlar sarayında, Özbəkistanın Xivə şəhərində, Hələbdə çəkilişlər oldu".

"Nəsimi" ekranlara çıxandan bir il sonra, 1974-cü ildə Bakıda VII Ümumittifaq kinofestivalında tarixi mövzuda ən yaxşı filmə görə mükafata layiq görülür və ən yaxşı kişi rolu ifasına görə Rasim Balayevə mükafat verilir.

Filmə verilən mesajlardan biri də budur ki, başəri ideallar sahibi olan şairi öldürmək olar, lakin onun insanlığın gələcəyinə işıq salan ideyalarını məhv etmək mümkün deyil. Çoxplanlı filmə hürufilərin dini fanatizm və ehkamçılıqla, teymurlərlə ideoloji mübarizəsi, müxtəlif qütblərdə dayanan xarakterlərin çarpışmalarına həsr edilən bütün süljet xətləri yüksək sənətkarlıqla işlənib. Ssenari müəllifi İ.Hüseynov film haqqında danışarkən deyib: "Nəsimi poeziyasını, şairin çoxcəhətli şəxsiyyətini öyrənərkən mən bir müəllif kimi, onda müasir gəncliyimizin təربiyəsi üçün vacib olan cəhətləri daha qabarıq təsvir etməyə çalışmışam".

